

Staatsburger in uniform

P.H. de Vries – brigade-generaal der cavalerie*

Het begrip 'staatsburger in uniform' wordt vooral bij onze oosterburen gebruikt bij de vorming van hun militairen. Die vorming richt zich erop dat het dragen van het uniform niet betekent dat de rechten en plichten van een gewone staatsburger niet meer gelden. De burgerlijke rechten en plichten blijven richtinggevend, soms zelfs dwingend voor de militair.

Anderzijds wil men met dit begrip aan de maatschappij in brede zin duidelijk maken dat de krijgsmacht een onverbreekelijk deel uitmaakt van die maatschappij. Gezien in het licht van de recente geschiedenis heeft dit leerstuk bij onze bureaus een bijzondere betekenis.

Bij ons in Nederland is dat anders. Wij dragen geen last uit het verleden mee. De eeuw dienstplicht heeft eraan bijgedragen dat de Nederlandse krijgsmacht is verankerd in de Nederlandse samenleving. Het staatsburgerschap is vanzelfsprekend; de militair vormt daarop geen uitzondering. Dat heeft tot typisch Nederlandse toestanden geleid. De krijgsmacht is 'vermaatschappelijkt'. De vruchten daarvan omvatten onder meer een soldatenvakbond, vrije dracht van het haar en later zelfs van piercings en ander fraais.

Anti-autoritaire sentimenten hebben geresulteerd in afschaffing van de groetplicht en uiteindelijk tot een vergaande aanpassing van de krijgstucht. De dienstplichtige zag er in de laatste dagen van zijn bestaan dan ook be-

hoorlijk 'burger-lijk' uit. Lang haar, geen hoofddeksel, sigaret (of erger) bungelend in de mondhoek, de handen tot aan de ellebogen in de zakken en zijn meerderen groetend met een gemelijk: 'hoi'.

Beroepsmilitairen zagen deze ontwikkelingen in meer of mindere mate met lede ogen aan. De krijgsmacht zag er zo langzamerhand wel erg weinig krijgshaftig uit. De beroepsmilitair is er evenwel voor een geloofwaardige krijgsmacht in stand te houden en wordt ook op die verantwoordelijkheid aangesproken. Hij wordt geacht in te grijpen zodra hij misstanden waarneemt waardoor het functioneren van de krijgsmacht en daarmee de geloofwaardigheid daarvan in gevaar komt. De middelen om die verantwoordelijkheid effectief inhoud te geven, zijn hem echter allengs ontnomen.

Deze ontwikkeling leidde ertoe dat de beroepsmilitair het uniform steeds minder begon te dragen. De eersten die ertoe overgingen het dragen van het uniform in het openbaar de facto af te schaffen, waren de wakkere mannen van de Koninklijke Marechaussee. In uniform waren zij herkenbaar en aanspreekbaar als ordehandhavers. De goegemeente veronderstelde dat deze militaire hermandad dezelfde bevoegdheden had, zo niet meer, als zijn burgerlijke evenknie.

Dat was en is een misverstand. Behalve dat het publiek gefrustreerd raakte als deze 'politie' niet optrad tegen evidente misstanden, raakte velen van hen ook zelf behoorlijk gefrustreerd. Om van het gezeur af te zijn werd het uniform dan ook bijna alleen nog op de

* De auteur is werkzaam bij de Landmachtstaf.

Staatsburger in uniform

TEGGENWICHT

kazerne gedragen. Ook in de rest van de krijgsmacht kwam die gewoonte in zwang.

Een ander effect was dat de 'beroepsnorm' voor de wijze van dragen van het uniform in sommige aspecten opschoof in de richting van de 'dienstplichtige norm': geen hoofddekse, open jas, fleurig gekleurd rugzakje, slungelige manier van voortbewegen, ongepoetste schoenen, sigaret in de mondhoek, 'sixpack' onder de arm. Ook de beroepsmilitair vermaatschappelijkte.

Inmiddels hebben we een beroepsleger. De geüniformeerde dienstplichtige is uit het straatbeeld verdwenen en grote aantallen beroepsmilitairen verkiezen het inmiddels lekker anoniem in burger te reizen naar hun plaats van tewerkstelling en ook verder het uniform uit te laten. Je ziet nog maar heel weinig 'groen' op straat.

Daarnaast is er een categorie beroepsmilitairen van wie je zou willen dat ze in burger zouden reizen, omdat hun houding en de wijze waarop ze hun uniform dragen nu niet echt een visitekaartje voor de krijgsmacht vormt. Dat wordt overigens ook door de burgerij zo ervaren, want deze heeft toch een wat ander beeld van de militair die deel uitmaakt van een beroepskrijgsmacht.

Kortom, het is tijd dat wij in Nederland ook inhoud gaan geven aan het fenomeen van de staatsburger in uniform. De beroepsmilitairen moeten ophouden zich te verstoppen voor hun omgeving. Ze moeten laten zien dat ze er trots op zijn deel uit te maken van de krijgs-

macht in plaats van zich ervoor te schamen. Bovendien moet de maatschappij ermee worden geconfronteerd dat er een krijgsmacht is die deel uitmaakt van de Nederlandse samenleving. De burgerij heeft er recht op het apparaat te zien waarvoor ze zoveel belasting betaalt.

Maar het is ook van belang voor de instandhouding van de krijgsmacht dat de militair als zodanig zichtbaar en herkenbaar blijft. Anders verdwijnt hij niet alleen uit het oog maar ook uit het hart, en voor dat je het weet ook uit de begroting.

De staatsburger in uniform moet ook in Nederland een begrip worden. Niet om te benadrukken dat we altijd staatsburger zijn ondanks het uniform dat we dragen, maar om te laten zien dat er ook militair geüniformeerde staatsburgers zijn. Dus: reizen in uniform, officiële gelegenheden bijwonen in uniform, en vooral correct dragen van het uniform!